

ХЕРМАН ХЕСЕ В РАБОТИЛНИЦАТА

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

Мой приятел разказваше:

Когато бях втори чирак в техническата работилница, веднъж в нашия цех преживяхме забележителен ден. Беше един понеделник в началото на зимата, главите и на трима ни бяха натежали, понеже в неделя един колега от леярната бе почерпил по случай напускането си и бяхме останали до късно на бира, кренвирши и сладкиши. И сега, в понеделник, стояхме сънливи и навъсени край менгеметата. До днес си спомням как завиждах на втория калфа, който имаше да шлайфа на английския струг един голям винтов прът. Често поглеждах към него как се обляга на релсата, притваря очи и така в полусън вършеше приятната си работа. За моя беда, имах трудна задача — доизпиляването на гладки машинни детайли, при което всяка минута ми трябваше калибър и се налагаше постоянно да внимавам. Боляха ме очите, а краката просто не ме държаха и бяха като гумени, тъй че непрестанно менях положението си и често облягах гърди о лоста на менгемето. И останалите не бяха по-добре. Единият вече три четвърти час изчукваше банцигова лента, а Фриц, най-младият, тъкмо бе изтървал в коритото ножа, който искаше да наточи на шмиргела, и си бе наранил пръстите. Смяхме му се, е, не много; всички бяхме твърде уморени и унили.

Но лекият махмурлук не беше най-лошото. Това знаехме или усещахме всички, макар никой да не го изричаше. Често тъкмо след някой гуляй, на сутринта в работилницата биваше много весело. Този път, дори когато майсторът излизаше, не се чуваха обикновените задявки по повод вчерашните ни геройства и шеги. Всички се бяха умълчали и чувстваха, че предстои нещо лошо. Приличахме на овце, когато небето притъмнее и започне да гърми. Безпокойството и тревогата ни бе за нашия най-стар калфа Ханес. Вече цяла седмица той имаше непрекъснати разправии с майстора — и то с младия, със сина, който напоследък почти сам се разпореждаше. А от няколко дни се чувстваше, че се надига буря. Настроението в работилницата беше напрегнато и угнетено, майсторът не обелваше дума, а чираците пристъпваха плахо и страхливо, сякаш всеки момент някаква протегната ръка щеше да ги сграбчи за ушите.

Този Ханес бе един от най-сръчните механици, които съм срещал. При нас работеше близо от година. През това време — още докато старият майстор държеше юздите — той не само се

представяше отлично, но намираше изход от всяко затруднено положение и стана наистина незаменим. С младия майстор, който в началото често му противоречеше и не искаше да позволи на един калфа да му се качи на главата, Ханес имаше доста сблъсъци, и то защото понякога си позволяваше волности и не си мереше приказките. Но после двамата мъже, проявяващи в професията си повече от обикновени способности, започнаха донякъде да се разбират. Младият майстор работеше тайно над едно изобретение — малък уред за автоматично изключване на големите кемницки плетачни машини^[1], много от които се употребяваха в нашия град. Мисля, че това бе нещо практично и полезно. С този уред той експериментираше от доста време и нерядко оставаше до среднощ сам в работилницата. Ханес обаче го бе проследил и понеже въпросът го интересуваше, бе стигнал до друго решение, което показва на майстора. Оттогава двамата работеха често заедно и общуваха почти като другари. После отново настъпиха разногласия, защото калфата понякога си позволяваше волности — отсъстваше с часове или дори го нямаше по цяла сутрин, влизаше с пура в цеха и други такива неща, все дреболии, към които нашият майстор иначе беше изключително строг, пък и на него не му ги прощаваше. Но до сериозна кавга никога не се стигаше и дълго време при нас цареше мир, докато напоследък пак стана напрегнато и това обезпокои всички ни. Едни твърдяха, че причината било някакво момиче, останалите смятаха, че навярно Ханес е предявил правото си да бъде съпритежател на изобретението, а майсторът се е възпротивил. Със сигурност знаехме само, че от месеци Ханес получава извънредно висока седмична заплата, че преди осем дни на висок глас бе разменил гневни думи с младия майстор и оттогава двамата се поглеждаха ядно и се избягваха със злостно мълчание.

А сега Ханес се бе осмелил да не дойде на работа. Отдавна не му се беше случвало такова нещо, а на нас, младите, изобщо никога. Всеки от нас щеше да бъде уволнен без много обяснения, ако си позволеше веднъж да отсъства.

Както се казва, денят не беше добър. Майсторът знаеше, че през нощта сме гуляли, и ни гледаше все в ръцете. Гневът му поради липсата на калфата сигурно не беше малък, а имахме и важна поръчка. Той нищо не говореше и не издаваше настроението си, но беше блед,

стъпваше неспокойно, а и по-често от необходимото поглеждаше часовника.

— Ей, ще стане някоя поразия — прошепна ми вторият калфа, когато мина край мене на път за огнището.

— И то каква — рекох аз.

И ето че майсторът веднага ни подвикна какви били тия приказки. Гласът му беше сърдит.

— Не може ли пък да си кажем нещо? — възрази Карл. Но когато майсторът пристъпи по-близо и го изгледа с искрящи очи, той преви врат и тръгна към огъня.

Мина пладне, постепенно изтече и дългият следобед, наистина ужасно бавно, защото сдържаният гняв на майстора правеше присъствието му непоносимо. Макар постоянно да контролираше работата ни, той странеше от нас; дори сам изкова един тежък метален къс, вместо да нареди на някого от нас да вземе големия ковашки чук, а при това по лицето му се стичаше пот и съскайки, капеше върху наковалнята. Чувствахме се като в театър пред някоя сцена на ужаса или като пред земетресение.

В четири часа, докато дъвчехме следобедната си закуска, майсторът извърши нещо странно. Отиде при празното място на Ханес край шлосерския тезгях, взе два гаечни ключа и с голяма мъка отвинти тежкото менгеме, което стоеше там от много години и сигурно беше толкова старо, колкото и тезгяха, а може би и колкото работилницата. Какво ли си мислеше, докато хвърляше този странен и излишен труд? Изглеждаше тъй, сякаш изобщо вече няма да допусне калфата в работилницата. Но сега, при толкова много поръчки, това едва ли бе възможно. На мен ми направи почти зловещо впечатление, като гледах как този практичен и чужд на всяко лекомислие човек в безмълвния си гняв е способен на подобно символично деяние.

Привечер в пет часа всички здравата се сепнаха, когато вратата на работилницата се отвори и влезе Ханес — съвсем спокоен, още в неделни дрехи, с килната на тила шапка, пъхнал лявата си ръка в джоба на панталона, като леко си подсвиркуваше. С боязън очаквахме, че сега майсторът ще отиде при него, ще го наругае и навика, можеше дори да го удари. Но той не направи нищо подобно. Остана там, където си беше, не погледна повече към влезлия, само хапеше конвулсивно устни, както ясно видях. Не разбирах и двамата, най-малко Ханес,

докато не забелязах, че си е пийнал. С шапка на главата и с ръка в джоба на панталона той се заклати към мястото си. Там се спря и видя, че неговото менгеме е махнато.

— Който е сторил това, е негодник — високо рече той.

Никой не отговори. Тогава Ханес заприказва едного от нас, разправи му някакъв виц, но онзи, естествено, се пазеше и не се осмели да го погледне, камо ли да се засмее. Тогава Ханес се запъти към празния ъгъл на работилницата, където се намираше малката, конструирана от майстора и него машина; тя бе завършена до най-малки подробности и временно бе завинтена на една желязна релса. Той смъкна платното, простряно върху нея, полюбува ѝ се известно време, поигра си с двете красиви ръчки и попипа няколко винта. Сетне му стана скучно, остави машината непокрита и отиде при огнището. Там раздуха късче талаш и си запали цигара. Задържа я димяща в устата си и напусна работилницата със същата лека, небрежна походка, с която бе дошъл. След като той излезе, майсторът отиде при машината и грижливо я покри с платното. Не каза нито дума и за мен той си остана тази вечер загадка. Никой от нас не се осмеляваше да се надява, че с това въпросът е приключен. Аз обаче, просто от напрежение, допуснах несръчност: един тънък винторез ми се счупи в желязото. От този миг нататък треперех само за собствената си кожа и вече не мислех за нищо друго. Истинско мъчение бе как мудно течеше времето към края на работния ден. Колкото пъти майсторът минеше край рафта, където, подредени изрядно по номера, стояха винторезите, мене ме обливаха горещи вълни.

На другия ден, при все че още ме гризеше съвестта за счупения винторез, у мен отново надделя боязливата мисъл какво ли ще стане с Ханес. В цеха влязохме малко по-свежи и по-отпочинали отколкото предния ден, но напрегнатостта не бе изчезнала и обикновените сутрешни приказки и шеги запираха в гърлата ни.

Ханес дойде в обичайния час, трезв, в сини шлосерски дрехи, както подобава. Намери менгемето си под тезгяха и спокойно го закрепил отново на старото му място. Затегна гайките, почукваше и побутваше, додето всичко бе пак както трябва, после донесе грес и смаза хубаво винта, завъртя го няколко пъти за проба и започна работата си.

Не мина и половин час, когато дойде младият майстор.

— Добро утро — казахме ние и той кимна.

Само Ханес не го поздрави. Майсторът отиде при него, погледа го известно време как спокойно продължава да пили и сетне изрече бавно:

— Откога менгемето е пак тук?

— От половин час — засмя се калфата, но усмивката му бе престорена, усещаше се упорство, а може би и угриженост.

— Аха — каза майсторът. — А кой ти нареди да го върнеш?

— Никой. Сам зная какво да правя.

— В тази работилница няма какво да правиш — викна сега по-силно майсторът. — От днес вече не! Разбра ли?

Ханес се засмя.

— Мислиш ли, че ти можеш да ме изхвърлиш?

Майсторът побледня и сви юмруци.

— Откога ми говориш на ти, негодник такъв!

— Ти си негодник.

Майсторът се забрави. Чу се удар и кратък вик, сетне в цялата работилница настъпи мъртва тишина, понеже всички оставихме работата си и заслушахме с ужас.

Майсторът бе ударил с юмрук Ханес в лицето. Сега те стояха плътно един до друг, неподвижни цяла минута, а окото на ударения се поду и посиня. И двамата бяха издали напред юмруците си, и двамата потреперваха, майсторът съвсем явно. Ние пулехме очи и никому не идваше наум да каже поне една дума. Тогава Ханес светкавично се втурна покрай майстора към огнището и с две ръце сграбчи един от тежките ковашки чукове. В същия миг отново застана пред майстора, размаха високо чука и погледна другия по такъв начин, че нас ни обхвана смъртен ужас.

— Удряй, ако смееш — каза майсторът.

Но това не прозвуча съвсем естествено и когато Ханес замахна, за да го удари, заплашеният заотстъпва назад, крачка по крачка, а Ханес — все подир него, като се целеше с огромния ковашки чук. Майсторът беше смъртноблед, чуваше се как учестено диша. Все тъй бавно Ханес го закара в ъгъла, там онзи застана притиснат до стената, до своята малка машина, от която се бе плъзнало платното.

В яростта си Ханес изглеждаше страшен, а следите от юмручния удар край окото изпъкваха на бялото му лице и го правеха още по-

диво.

Ето че той вдигна чука още малко, стисна зъби и замахна. — Всички затворихме за миг очи. Тогава чухме как калфата високо и злобно се изсмя. Ударът му бе изтрещял така, сякаш цялата сграда щеше да се срути, после той замахна повторно с чука и хласна още веднъж. Но и двата удара не попаднаха в майстора. Вместо това машината, неговото изобретение, бе ужасно изпотрошена и от нея останаха счупени, огънати и сплескани парчета. Сега вече Ханес захвърли чука и съвсем бавно се върна в средата на работилницата; там скръсти ръце и седна на наковалнята, но коленете и раменете му още трепереха.

Майсторът също тъй бавно го последва и застана пред него. Изглежда и двамата бяха напълно изтощени и нямаха вече сили за нищо. Ханес поклащаше крака, и тъй — единият седеше, а другият стоеше прав. Повече не се поглеждаха, а майсторът постоянно прокарваше длан по челото си.

После изведнъж той се съвзе и сериозно каза:

— Сега, Ханес, стани и си върви, ясно ли е?

— Да, да, разбира се — рече калфата. А сетне добави: — Значи, сбогом.

— Сбогом, Ханес.

Така той излезе с подуто око и с ръце, още черни от смазката на менгемето: и повече не го видяхме.

Сметнах, че моментът е благоприятен, отидох при майстора и му казах, че съм счупил един винторез, от тънките. Очаквах със страх наказанието. Но той само каза:

— Кой номер?

— Три и три четвърти — прошепнах аз.

— Поръчай нов — рече той и повече ни дума.

1904

[1] Машини, произведени в град Кемниц, Германия. — Б.пр. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.